

NORGES HØYESTERETT

Den 24. februar 2004 avsa Høyesterett kjennelse og dom i

HR-2004-00381-A, (sak nr. 2003/920), straffesak, anke,

A	(advokat Per Flatabø)
	(advokat Gunnar Nerdrum)
C	(advokat Erling O. Lyngtveit)
D	(advokat John Christian Elden)
mot	
Den offentlige påtalemyndighet	(statsadvokat Stig-Ole Haug)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Matningsdal:** Saken reiser spørsmålet om hva som omfattes av alternativet ”fremmer ... andres ervervsmessige utukt” i straffeloven tidligere § 206 annet ledd bokstav a før endringen av straffeloven kapittel 19 i august 2000 og av ”fremmer ... andres prostitusjon” i § 202 første ledd bokstav b etter denne lovendringen. Spørsmålet er særlig om personer som stod for driften av en campingplass hvor en stor del av de kvinnelige gjestene drev prostitusjon, må fritas for straff når de ikke visste hvem av gjestene som drev slik virksomhet.
- (2) I straffesak mot A, B, C og D avsa Tana og Varanger tingrett den 10. februar 2003 dom med slik domsslutning:
- ”1. A, født 00.00.1956, frifinnes.
 2. B, født 00.00.1957, dømmes for overtredelse av
 - straffeloven § 286 annet straffalternativ, og
 - ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a, jf. nr. 2, sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til fengsel i 36 – trettiseks – dager, som anses utholdt ved varetekt.

3. **B frifinnes for post I for så vidt gjelder**
 - straffeloven § 206 annet ledd bokstav a, jf. fjerde ledd,
 - straffeloven § 206 annet ledd bokstav c, jf. fjerde ledd, og
 - straffeloven § 166 første ledd.
4. **B frifinnes for inndragningskravet.**
5. **C, født 00.00.1954, dømmes for overtredelse av straffeloven § 286 annet straffalternativ til fengsel i 14 – fjorten – dager, som er utholdt ved varetekt.**
6. **C frifinnes for post I.**
7. **D, født 00.00.1961, frifinnes.**
8. **Saksomkostninger ilegges ikke.”**

- (3) For samtlige tiltalte omfatter frifinnelsen både den prinsipale tiltalen for forbrytelse mot straffeloven tidligere § 206 annet ledd bokstav a og den subsidiære tiltalen etter § 206 annet ledd bokstav c som rammet utleie av lokaler ”selv om vedkommende forstår at lokalene brukes til ervervsmessig utukt eller utviser grov uaktsomhet i så måte”. For perioden etter 11. august 2000 og fram til 17. november samme år var de tiltalte, med unntak for B, tiltalt etter de nye bestemmelsene i straffeloven § 202 første ledd bokstav b og c, som avløste den tidligere § 206. Den bærende begrunnelsen for frifinnelsen var at ”påtalemyndigheten ikke har ført bevis for at de tiltalte visste hvilke kvinner som prostituerte seg, og herved kunne ha hindret at prostitusjonen skjedde”.
- (4) Hva de tiltalte for øvrig ble frifunnet for, er uten betydning for denne saken.
- (5) Påtalemyndigheten anket frifinnelsen for samtlige tiltalte for så vidt gjaldt den prinsipale tiltalen etter alternativet ”fremmer ... andres ervervsmessige utukt/prostitusjon”. Frifinnelsen for den subsidiære tiltalen etter utleiealternativet ble ikke påanket. Lagmannsretten fremmet anken til ankebehandling. For A gjaldt anken også en tiltalepost vedrørende overtredelse av våpenloven. Også denne anken ble fremmet til ankebehandling. Anker fra B og C ble derimot nektet fremmet.
- (6) Hålogaland lagmannsrett avsa den 15. mai 2003 dom som for straffekravet har slik domsslutning:

- ”1. **A, født 00.00.1956, frifinnes for overtredelse av våpenloven § 33 første ledd jf. § 7 første ledd.**
2. **A, født 00.00.1956, dømmes for overtredelse av straffeloven § 206 annet ledd bokstav a (for tiden før 11. august 2000) og straffeloven § 202 første ledd bokstav b (for tiden etter 11. august 2000), til en straff av fengsel i 1 – ett – år og 3 – tre – måneder. I straffen fragår 28 – tjueåtte – dager for utholdt varetektsfengsel.**
3. **B, født 00.00.1957, dømmes for overtredelse av straffeloven § 206 annet ledd bokstav a), som en felles straff med den rettskraftige del av Tana og Varanger tingretts dom av 10. februar 2003, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 7 – syv – måneder. I straffen fragår 26 – tjueseks – dager for utholdt varetektsfengsel.**
4. **C, født 00.00.1954, dømmes for overtredelse av straffeloven § 206 annet ledd bokstav a) (for tiden før 11. august 2000) og straffeloven § 202 første ledd bokstav b) (for tiden etter 11. august 2000), som en felles straff med den**

rettskraftige del av Tana og Varanger tingretts dom av 10. februar 2003, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til en straff av fengsel i 6 – seks – måneder. I straffen fragår 33 – trettitre – dager for utholdt varetektsfengsel.

5. **D, født 00.00.1961, dømmes for overtredelse av straffeloven § 206 annet ledd bokstav a) (for tiden før 11. august 2000) og straffeloven § 202 første ledd bokstav b) (for tiden etter 11. august 2000), til en straff av fengsel i 90 – nitti – dager, som i sin helhet gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven §§ 52 – 54. Ved eventuell soning av straffen kommer til fradrag 33 – trettitre – dager som tiltalte har sittet i varetekt i anledning av saken.”**
- (7) Overfor A og B ble det videre avsagt dom på inndragning av utbytte med henholdsvis kroner 800 000 og 75 000, jf. straffeloven § 34. Hos A ble det videre inndratt en del treningsutstyr som retten fant bevist var finansiert ved ulovlig utbytte, jf. straffeloven § 34 annet ledd første punktum.
- (8) Samtlige domfelte har anket over lovanvendelsen under skyldspørsmålet og saksbehandlingen – mangelfulle domsgrunner – for domfellelsen etter straffeloven §§ 202 og 206. Videre har de, med unntak for D, også anket over lagmannsrettens straffutmåling. Disse ankegrunnene er tillatt fremmet. Anke fra A og B over inndragningen og en anke fra D vedrørende ytterligere påståtte saksbehandlingsfeil, er ikke tillatt fremmet.
- (9) Jeg er kommet til at As og Bs anke over lagmannsrettens lovanvendelse og saksbehandling ikke fører fram. Videre har jeg ikke funnet tilstrekkelig grunn til å redusere den straffen A er ilagt, mens den straffen som er ilagt B bør gjøres delvis betinget. Derimot er jeg kommet til at Cs og Ds anker fører fram. For Cs vedkommende er lagmannsrettens domsgrunner ikke tilstrekkelige til å prøve om han har ”fremmet” ”andres ervervsmessige utukt”/”prostituasjon”. Lagmannsrettens dom må dermed oppheves for hans vedkommende. D må etter min mening frifinnes.
- (10) A er i dag 47 år gammel. Han er gift, og har forsørgeransvar for tre barn. I perioden 1975 til 15. januar 1999 er han domfelt seks ganger. Dommene gjelder hovedsakelig bedragerier. Ved siste dom, som er avsagt 15. januar 1999, ble han dømt til fengsel i fem år og som borgerlig rettskrav pålagt en erstatningsplikt på ca. 3,5 millioner kroner.
- (11) B er i dag 46 år gammel. Han er gift, og har forsørgeransvar for ett barn. Han er domfelt i 1979 for et forhold som er uten betydning for denne saken.
- (12) Saken har sin bakgrunn i driften av en campingplass i Skiippagurra i perioden 1. januar 1999 til 17. november 2000, hvor en betydelig del av gjestene var russiske kvinner. Skiippagurra ligger i Tana kommune om lag fem kilometer fra kommunesenteret Tana Bru. Campingplassen ble etablert på 1950-tallet av E.
- (13) I 1998 inngikk A leieavtale med E for campingplassen med opsjon til senere kjøp av den. Deretter registrerte han et enkeltpersonsforetak med seg selv som innehaver og daglig leder. Foretakets formål var utleie av campingplass og hytter. Foretaket overtok driften av campingplassen høsten 1998.

- (14) Da A overtok driften, bestod campingplassen av syv mindre hytter av enkel standard. Mens han drev campingplassen, ble hyttene noe oppgradert. Videre var det oppstillingsplass for campingvogner og noen bygninger som jeg ikke går inn på.
- (15) I løpet av første halvdel av 1990-tallet hadde E kommet i kontakt med det russiske reisebyrået Dedal Travel i Murmansk. Dedal Travel opprettet bussrute mellom Murmansk og Laksnes, som ligger ved E-6 i Tana kommune, om lag syv mil fra Tana Bru i retning Karasjok. E påtok seg å skaffe overnatting på campingplassen for reisende som kom med bussen, og A videreførte denne ordningen da han overtok driften. Lagmannsretten har lagt til grunn at ”allerede før 1999 og frem til ordningen med busstransport fra Dedal Travel opphørte i løpet av første halvår 2000, var campingplassens gjester i all hovedsak russiske kvinner som kom reisende med buss fra Murmansk”.
- (16) For å få visum uten krav til egen økonomi måtte de reisende ha invitasjon fra en norsk statsborger, som da ble økonomisk ansvarlig for deres opphold i Norge. Uten slik invitasjon måtte vedkommende ved innreise til Norge forevise minst 500 kroner til livsopphold pr. dag. Og dersom de reisende ønsket å forlenge oppholdet, måtte en norsk statsborger avgi garanti for at vedkommende påtok seg det økonomiske ansvaret for det videre oppholdet i Norge.
- (17) Lagmannsretten har lagt til grunn at bookingen skjedde ved at ”Dedal Travel hver uke sendte en liste med navn, fødselsdato og passnummer på de personer som ønsket å bo på campingplassen, hvoretter A som hovedregel inviterte personene på listen til Norge. Han utstedte også garantierklæringer for gjester som ønsket å forlenge oppholdet i Norge.”
- (18) I lagmannsrettens dom opplyses det videre at på bakgrunn av medieomtale om ”angivelig prostitusjonsvirksomhet på campingplassen og demonstrasjoner i denne sammenheng, utarbeidet A i 1998 eller i løpet av første halvår 1999 ordensregler for campingplassen, hvor det bl.a. framgikk at salg av seksuelle tjenester var forbudt. Oppslag på russisk om dette ble hengt opp i hyttene.”
- (19) A var selv til stede og foresto driften av campingplassen fra høsten 1998 til primo juni 1999, da han måtte inn for soning av straffedommen fra januar samme år. B overtok da det daglige driftsansvaret. A utstedte i den anledning en skriftlig fullmakt til ham ”til å gi invitasjoner samt drive firma Tana gjestecamping, samt styre og ta avgjørelser som vedrører firmaet”. I dommen er det lagt til grunn at B ”fortsatte praksisen med å utstede invitasjoner i henhold til listene fra Dedal Travel, men sluttet med det i september 1999 da han ble klar over at han personlig heftet for invitasjoner og garantierklæringer selv om han undertegnet for A”.
- (20) Som følge av innvilget soningsavbrudd kom A tilbake til Skiippagurra den 23. desember 1999. Han overtok igjen det daglige driftsansvaret, og Bs delaktighet i driften opphørte samtidig.
- (21) Ultimo januar 2000 engasjerte A C til å forestå den daglige driften av campingplassen. Selv dro han til Sverige, hvor han samme vår ble pågrepet og utlevert til Norge for fortsatt soning.

- (22) Fra juni 2000 bistod D C med driften av campingplassen, og de skiftet på å være til stede. Etter pålegg fra helsemyndighetene var campingplassen stengt ca. en måned sommeren 2000. Etter en politiaksjon 17. november 2000 har campingplassen vært stengt.
- (23) Det er ikke ført regnskaper for noen del av perioden 1. januar 1999 til 17. november 2000, men lagmannsretten har lagt til grunn at samlet omsetning i denne perioden var minimum kr 1 556 535. Av dette er kr 497 553 henført til perioden 1. januar til 31. mai 1999, kr 772 702 til perioden 1. juni 1999 til 31. desember 1999 og kr 286 279 til året 2000.
- (24) Om skyldspørsmålet vedrørende straffeloven §§ 202 og 206 har lagmannsretten lagt følgende faktum til grunn:

”Lagmannsretten finner det bevist ut over enhver rimelig tvil at samtlige tiltalte i de periodene som er beskrevet i tiltalene for de enkelte, mottok mot betaling en rekke russiske prostituerte og lot disse drive utstrakt prostitusjon/ervervsmessig utukt på campingplassen. Det finnes videre bevist ut over enhver rimelig tvil at de tiltalte var klar over virksomheten og dens omfang, og at de fremmet denne virksomheten.

Ved bevisvurderingen har lagmannsretten særlig lagt vekt på følgende forhold:

Driften av campingplassen var i hele perioden tiltalen gjelder nærmest utelukkende basert på russiske kvinnelige gjester. I perioden fra 1. januar til 14. mai 1999 utstedte A 212 garantierklæringer for russiske borgere, fordelt på 84 personer, hvorav 83 kvinner. Gjennomsnittsalderen for kvinnene var 30 år. Det ble i denne perioden garantert for i alt 1 868 døgn, hvilket gir et gjennomsnitt på 22 døgn pr. person.

B førte to adressebøker mens han hadde driftsansvaret. Bøkene gir en oversikt over besøkende på campingplassen, herunder gjester som vendte tilbake gjentatte ganger. ... Av adressebøkene fremgår det utelukkende navn på russiske kvinner, til sammen 229, hvorav 139 er registrert med fødselsdato. Basert på de tilgjengelige data er gjennomsnittsalderen på gjestene beregnet til 32-33 år.

I perioden 28. april til 17. november 2000, mens C og D hadde driftsansvaret, ble det ført meldeskjema for gjestene. Totalt er det registrert i overkant av 220 meldeskjemaer, som utelukkende gjelder russiske kvinner, og er fordelt på 138 forskjellige kvinner. I henhold til opplysninger om fødselsdato på skjemaene, er gjennomsnittsalderen på kvinnene beregnet til 31-32 år.

...

Lagmannsretten finner det bevist ut over enhver rimelig tvil at det i tillegg til salg av varer som foran nevnt [dvs. alkohol og sigaretter], også foregikk salg av seksuelle tjenester på campingplassen. Det er ikke holdepunkter for at dette gjaldt alle kvinnelige gjester, men prostitusjon foregikk utvilsomt regelmessig og i et ikke ubetydelig omfang i hele perioden tiltalen gjelder.

...

Det er ikke holdepunkter for annet enn at betalingen for seksuelle tjenester skjedde direkte til den enkelte kvinne, og at det ikke ble betalt noen form for provisjon til campingplassen. Det bemerkes imidlertid at døgnleien på NOK 250 pr. gjest medførte at døgnleien for hyttene, hvor det i hovedsak var fire senger, ble NOK 1 000, hvilket må anses som betydelig overprising sett hen til hyttenes beskjedne standard.

For alle tiltalte gjelder at de i de periodene som er beskrevet i tiltalen for de enkelte, utøvde den aktive driften av campingplassen, de mottok gjestene, fordelte dem på hyttene, tok i mot betaling, ryddet hyttene, betalte regninger og sørget for campingplassens fortsatte drift. Gjennom sin aktivitet la de forholdene til rette for

prostitusjon på stedet, og gjorde det mulig for de prostituerte å utøve ervervsmessig utukt/prostitusjon på campingplassen. Ved dette fremmet de også ervervsmessig utukt/prostitusjon på samme sted.

Lagmannsretten finner det videre bevist ut over enhver rimelig tvil at de tiltalte visste at det foregikk salg av seksuelle tjenester på campingplassen, og at de med vitende og vilje fremmet prostitusjonen. Driften var utelukkende siktet inn mot russiske kvinner, tjenestene ble tilbudt åpenlyst, og det var allment kjent at det foregikk prostitusjon på campingplassen i et ikke ubetydelig omfang. Alle fire tiltalte har utøvd de straffbare handlinger med nødvendig forsett.

Ved avgjørelsen har lagmannsretten ikke lagt vekt på den formelle posisjonen de tiltalte hadde i driften da hver og en av de tiltalte hadde det reelle driftsansvaret i de periodene de var på campingplassen. For A bemerkes særskilt at han som eier av foretaket var involvert i driften av campingplassen i hele perioden fra 1. januar 1999 til 17. november 2000, og at det forhold han domfelles for gjelder hele denne perioden.

Forsvarerne har anført at de tiltalte under enhver omstendighet må frifinnes fordi det ville være rettsstridig å nekte de russiske kvinnene å bo på campingplassen. Det er vist til at den som driver utleie av campinghytter har kontraheringsplikt. Det er anført at de tiltalte ikke kunne nekte å ta i mot de russiske kvinnene som gjester uten at dette ville stride mot Den europeiske menneskerettighetskonvensjon Artikkel 14 om forbud mot diskriminering, og straffeloven § 349 a, som bl.a. setter straff for den som i ervervsmessig virksomhet nekter en person tjenester på de vilkår som gjelder for andre på grunn av vedkommendes nasjonale opprinnelse. Lagmannsretten finner det klart at det ikke foreligger straffrihetsgrunn på dette grunnlag.

Driften av campingplassen var basert nærmest utelukkende på utleie til kvinnelige russiske gjester. Iverksettelse av tiltak for å begrense eller avskaffe prostitusjonen blant gjestene ville følgelig ikke innebære diskriminering på grunnlag av nasjonal eller etnisk opprinnelse. Det var videre klart for de tiltalte at prostituerte inngikk som et vesentlig element i gjestegrunnlaget og for virksomhetens omsetning, også ved at prostituerte vendte tilbake som gjester ved campingplassen.

Det er lagmannsrettens klare oppfatning at tiltak for å begrense eller avskaffe prostitusjonsvirksomheten kunne iverksettes uten at det innebar rettsstridig atferd, eksempelvis ved å bortvise gjester som solgte seksuelle tjenester, eller erklære som uønsket gjester som drev slik virksomhet. Det foreligger ingen holdepunkter for at de tiltalte iverksatte noen slike tiltak, eller forsøkte å iverksette tiltak. Saken fremstår tvert i mot slik at de tiltalte så den økonomiske verdien for campingplassen ved at denne virksomheten fikk fortsette. De tiltalte blir ikke å frifinne på dette grunnlag.”

- (25) Bortsett fra en generell omtale av de to straffebedene, har lagmannsretten i liten utstrekning redegjort for sin lovtolkning. Når domsgrunnene leses i sammenheng, forstår jeg imidlertid dommen slik at lagmannsretten – i motsetning til tingretten – la til grunn at straff ikke er betinget av at de domfelte kunne identifisere hvilke kvinner som prostituerte seg. Lagmannsretten kan videre synes å ha lagt til grunn at ”ervervsmessig utukt” og ”prostitusjon” i enhver sammenheng er synonyme begreper, men som jeg kommer tilbake til, deler jeg ikke et slikt syn. Men selv om det er en svakhet ved lagmannsrettens dom at de sentrale rettslige spørsmål i liten utstrekning er drøftet, medfører ikke dette i seg selv at dommen må oppheves. Spørsmålet er om domsgrunnene likevel inneholder tilstrekkelig materiale til å vurdere om de tiltalte er dømt med rette, jf. straffeprosessloven § 343 første ledd.
- (26) Da det er straffeloven tidligere § 206 annet ledd som kommer til anvendelse for nesten hele perioden, konsentrerer jeg meg foreløpig om denne bestemmelsen. Spørsmålet er

dermed om domsgrunnene gir grunnlag for å konstatere at de domfelte har ”fremmet” ”andres ervervsmessige utukt”.

- (27) Jeg behandler først vilkåret om at man må ha ”fremmet” andres utukt. I teorien har det vært uttalt at ”fremmet” innebærer at man bidrar til at utukten kan foretas, jf. Kjerschow, Almindelig borgerlig straffelov ... med kommentarer, 1930 side 523 jf. side 519 og Bratholm/Matningsdal, Straffeloven med kommentarer, Anden Del, Forbrydelser side 465. Dette gir imidlertid ikke mer enn en antydning om hva som kreves. Hvor mye som kreves, må etter min mening til en viss grad avhenge av den konkrete situasjon.
- (28) Vår sak gjelder en person som drev en campingplass, og tre andre personer som på hans vegne har hatt ansvaret for driften av plassen. Jeg er uten videre enig med de domfelte i at for overnattingsbedrifter oppstår det særlige spørsmål, idet avvisning av kvinner bare fordi de har en bestemt etnisk opprinnelse vil være diskriminerende og kan utløse straffansvar etter straffeloven § 349 a. Og i alle fall som hovedregel kan det ikke kreves at de ansvarlige ved en overnattingsbedrift stiller et uttrykkelig spørsmål om vedkommende kvinne tar sikte på prostitusjon under oppholdet.
- (29) Til tross for dette utgangspunktet inneholder lagmannsrettens domsgrunner etter min mening tilstrekkelig materiale til å konstatere at i alle fall A i hele perioden 1. januar 1999 til 17. november 2000 ”fremmet” andres utukt. A har rett nok til sitt forsvar vist til oppslagene i hyttene på russisk om at salg av seksuelle tjenester var forbudt. Men når lagmannsretten samtidig har funnet det bevist at man ”mottok mot betaling en rekke russiske prostituerte og lot disse drive utstrakt prostitusjon/ervervsmessig utukt på campingplassen”, at ”prostituerte inngikk som et vesentlig element i gjestegrunnlaget”, og at han var ”klar over virksomheten og dens omfang”, kan ikke disse oppslagene sammenholdt med hans øvrige aktivitet tillegges nevneverdig betydning ved vurderingen av hans forhold:
- (30) Med kunnskap om den utstrakte prostitusjonen mottok han likevel hver uke bookinglister fra Dedal Travel som nesten utelukkende inneholdt kvinnelige gjester. Men i tillegg til å motta bookinglistene, opptrådte han aktivt for å skaffe kvinnene adgang til riket ved at han ”som hovedregel” utstedte invitasjoner til dem, noe som gjorde ham økonomisk ansvarlig overfor norske myndigheter for oppholdet den aktuelle weekenden. Og han nøyde seg ikke med dette: Dersom en gjest ønsket å forlenge oppholdet, utstedte han garantierklæringer som gjorde videre opphold mulig. Lagmannsretten har lagt til grunn at han i perioden 1. januar til 14. mai 1999 totalt utstedte 212 garantierklæringer fordelt på 84 personer, hvorav 83 kvinner. Ved hjelp av disse erklæringene fikk de aktuelle personene i gjennomsnitt forlenget sitt opphold med 22 dager. Ved kombinasjonen invitasjon og garantierklæringer bidro han med andre ord til at disse 84 personene i gjennomsnitt kunne oppholde seg ca. en måned på hans campingplass i løpet av 4 ½ måned. Når han da visste at det blant disse kvinnene ble drevet ”utstrakt” prostitusjon, har han til tross for oppslagene og kontraheringsplikten etter straffeloven § 349 a utvilsomt ”fremmet” andres utukt.
- (31) Hittil har jeg tenkt på situasjonen før A i juni 1999 engasjerte B til å overta ansvaret for driften. Men jeg kan ikke se at hans straffansvar står i en annen stilling for annet halvår 1999. Jeg viser særlig til at driften skjedde for hans regning og risiko, og at han gav B fullmakt til fortsatt å utstede invitasjoner til de russiske kvinnene.

- (32) For den korte perioden han var tilbake på campingplassen rundt årsskiftet 1999/2000 fremgår det riktignok ikke av lagmannsrettens dom at han utstedte invitasjoner til de russiske kvinnene. Men samarbeidet med Dedal Travel fortsatte og hadde i alle fall for øvrig samme karakter som tidligere. Hensett til at han i 1999 la for dagen en betydelig iver i å få de aktuelle kvinnene til å bo på campingplassen, kan ikke denne forskjellen etter mitt syn medføre at han ikke lenger ”fremmet” andres utukt. Det samme må gjelde for den videre perioden etter at C, og etter hvert også D overtok driften, og kvinnene etter hvert kom i personbiler. Ved sin aktivitet første halvår 1999 hadde han demonstrert at kvinnene var velkommen selv om de drev med prostitusjon. Når han da deretter ikke gjorde noe som helst for på ny uttrykkelig å understreke at forbudet mot prostitusjon var alvorlig ment, må han anses i hele perioden fram til 17. november 2000 å ha ”fremmet” andres utukt.
- (33) Neste spørsmål blir dermed om straffansvar er betinget av at A var klar over hvem av kvinnene som prostituerte seg på eller med utgangspunkt i campingplassen. Dette spørsmålet har nær sammenheng med spørsmålet om de russiske kvinnene har utøvd ”*erhvervsmessig utukt*”. Jeg behandler derfor først dette spørsmålet.
- (34) I den någjeldende straffeloven § 202 tredje ledd er ”prostitusjon” definert med at ”en person har seksuell omgang eller handling med en annen mot betaling”. Etter denne definisjonen er et enkeltstående tilfelle tilstrekkelig. Når da § 202 første ledd rammer den som ”fremmer ... andres prostitusjon”, er det dermed tilstrekkelig for straff etter dette straffebudet at man har fremmet ett tilfelle. I forarbeidene synes det forutsatt at dette ikke representerer noen endring i forhold til den tidligere bestemmelsen om å ”fremme ... andres *erhvervsmessige utukt*”, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 117.
- (35) De domfelte har anført at denne forutsetningen i forarbeidene til § 202 er uriktig, idet begrepet ”*erhvervsmessig utukt*” forutsetter at den enkelte kvinne med en viss regelmessighet har prostituert seg. Etter min mening vil det ikke være i strid med lovens ordlyd å legge til grunn at ”*erhvervsmessig utukt*” er synonymt med ”prostitusjon”. ”Erverv” og ”*erhvervsmessig*” betyr inntektsgivende arbeid uten at det stilles noe krav til arbeidets omfang. Dersom det kreves at utukten har hatt et visst omfang for å kunne regnes som ”*erhvervsmessig utukt*”, representerer det i tilfelle en innskrenkende tolking av bestemmelsen.
- (36) Innskrenkende tolking kan synes å ha en viss støtte i forarbeidene. Jeg viser til Straffelovrådets innstilling fra 1960 om Revisjon av straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot sedeligheten, som utgjør de sentrale forarbeidene til endringen av straffeloven § 206 ved lov av 15. februar 1963 nr. 2. Her fremgår det at begrepet ”erverv” i § 206 første ledd ble antatt å dekke det tidligere begrepet ”næringsvei” i den tidligere § 202, jf. innstillingen side 37. På side 36 forklarer Straffelovrådet ”næringsvei” med at ”vedkommende mot betaling tilbyr seg til utukt med alle og enhver eller med en flerhet av personer, ikke bare med en enkelt person. Det er ikke nødvendig at det skal være vedkommendes eneste inntektskilde, men det må i alle fall være en regelmessig inntektskilde”. Straffelovrådet går ikke inn på om formuleringen ”*erhvervsmessig*” har et annet innhold enn ”erverv”.
- (37) Dette utsagnet kan imidlertid ikke være avgjørende for vår sak hvor lagmannsretten har lagt til grunn at det skjedde en ”utstrakt” prostitusjon på eller med utgangspunkt i campingplassen, og hvor de ”prostituerte inngikk som et vesentlig element i

gjestegrunnlaget” på en campingplass hvor ”[d]riften var utelukkende siktet inn mot russiske kvinner”.

- (38) Straffelovrådets formulering tar etter min mening sikte på tilfeller hvor prostitusjonen utføres av en kvinne. Når det da etter § 206 første ledd ikke var adgang til å anvende bøtestraff, og strafferammen ble satt til fengsel i fem år, har jeg forståelse for at man krevde at en enkeltstående kvinnes prostitusjon hadde et visst omfang før § 206 første ledd kom til anvendelse.
- (39) Situasjonen er derimot vesensforskjellig når vedkommende, slik som i As tilfelle, har fremmet utukten til en rekke kvinner. Dersom et slikt tilfelle ikke kunne regnes som å fremme ”erhvervsmessig utukt”, ville resultatet bli at en person som fremmet en enkelt kvinnes prostitusjon over en viss tidsperiode kunne straffes, mens den som tok imot et betydelig antall utenlandske kvinner som hver for seg prostituerte seg en enkelt weekend, og hvorav kanskje noen kom tilbake flere weekender med samme formål, ikke kunne straffes.
- (40) Denne løsningen ville gi et uheldig resultat. Når da forarbeidene synes å ta sikte på en helt annen situasjon enn vi står overfor i vår sak, og det heller ikke foreligger noen avgjørelse av Høyesterett som tilsier at loven må tolkes innskrenkende, har jeg kommet til at A har fremmet andres ”erhvervsmessige utukt” uavhengig av om lagmannsrettens domsgrunner gir grunnlag for å legge til grunn at noen av de russiske kvinnene regelmessig prostituerte seg. Men selv om det ikke er avgjørende for mitt standpunkt, nevner jeg likevel at lagmannsretten har funnet bevist at ”prostituerte vendte tilbake som gjester ved campingplassen”, og at garantiperiodene for 84 forskjellige personer i perioden 1. januar til 14. mai 1999 hadde en gjennomsnittlig varighet av 22 dager. Da disse 22 dagene kom i tillegg til weekendoppholdene som var omfattet av invitasjonene, viser dette at de aktuelle kvinnene – ut fra inntektsnivået i Russland – måtte skaffe til veie betydelige beløp for å kunne finansiere sine opphold.
- (41) Det siste spørsmålet blir dermed om det er et vilkår for straff at A visste hvem av de russiske kvinnene som prostituerte seg. Etter min mening kan det ikke – med et saksforhold som vårt – stilles et slikt krav. For det første tvinger ikke lovens ordlyd – ”andres” ervervsmessige utukt – til at det må stilles et slikt krav. Kravet ville dessuten gjøre straffetrusselen i § 206 annet ledd bokstav a illusorisk i tilfeller som det foreliggende, hvor A weekend etter weekend inviterte russiske kvinner til sin campingplass med kunnskap om at det foregikk prostitusjon i et ”ikke ubetydelig omfang”.
- (42) As anke over lagmannsrettens lovanvendelse blir etter dette forkastet.
- (43) Jeg er kommet til at det heller ikke er grunnlag for å oppheve domfellelsen av B for overtredelse av straffeloven § 206. Den er basert på at han bestyrte campingplassen i perioden 6. juni 1999 til 23. desember samme år. Da han overtok for A, fortsatte han med å utstede invitasjoner, men sluttet med det i september da han ble klar over at han personlig heftet for invitasjoner og garantierklæringer selv om de ble utstedt i henhold til fullmakt fra A. Ved denne aktiviteten markerte han, i likhet med A, at reisefølget var velkommen til campingplassen til tross for den utstrakte prostitusjonsvirksomheten. At det ikke lenger ble utstedt invitasjoner og avgitt garantierklæringer kan ikke være avgjørende når virksomheten likevel fortsatte som tidligere. Når da lagmannsretten videre

har funnet bevist at han hadde samme kunnskap som A om hva som foregikk, kan jeg ikke se at hans ansvar for noen del av den aktuelle perioden står i en annen stilling enn As ansvar. Selv om det ikke er avgjørende for mitt standpunkt, nevner jeg at halvparten av driftsinntektene for hele den perioden denne saken gjelder, ble inntjent i perioden 1. juni til 31. desember 1999. Dette indikerer at aktiviteten var størst i Bs driftstid.

- (44) Jeg er derimot kommet til at dommen må oppheves for Cs vedkommende under henvisning til at domsgrunnene ikke er tilstrekkelige til å prøve lagmannsrettens lovanvendelse, jf. straffeprosessloven § 343 annet ledd nr. 8. Hensett til at det er tale om å anvende bestemmelsen på en person som har hatt ansvaret for driften av et overnattingssted, må han som nevnt innrømmes en rommelig margin før det kan legges til grunn at han har ”fremmet” andres ervervsmessige utukt. Kontraheringsplikten medfører at mottakelse av et reisefølge, selv om man har mistanke om at noen av følget vil drive prostitusjon på eller fra stedet, ikke gir grunnlag for å nekte dem overnatting. For lagmannsretten synes det å ha vært et sentralt moment at han ”mottok gjestene, fordelte dem på hyttene, tok i mot betaling, ryddet hyttene, betalte regninger og sørget for campingplassens fortsatte drift”. Selv om lagmannsretten videre uttaler at gjennom sin aktivitet ”la de [C og D] forholdene til rette for prostitusjon på stedet”, og også har lagt til grunn at han hadde samme kunnskap som A og B, er ikke den siterte aktiviteten tilstrekkelig til at han har ”fremmet” utukten.
- (45) Et sentralt spørsmål er dermed hvilken ytterligere aktivitet han har utvist – og da særlig hva han eventuelt har gjort for å skaffe campingplassen kvinnelige russiske gjester. I denne sammenheng er et eventuelt samarbeid med Dedal Travel av sentral betydning. Men i så måte er domsgrunnene uklare. Tidlig i lagmannsrettens dom heter det at ”[i] løpet av første halvår 2000 opphørte trafikken med busser fra Dedal Travel”. C ble engasjert ultimo januar 2000, og dette kan isolert sett trekke i retning av at samarbeidet med Dedal Travel fortsatte en tid etter at han overtok. Ved straffutmålingen for C uttaler imidlertid lagmannsretten at i ”perioden disse to C og D hadde driftsansvaret, ble det ikke utstedt invitasjoner eller garantier for russiske gjester. Samarbeidet med Dedal Travel var opphørt, og gjestene kom i personbiler.” Når lagmannsretten ikke har funnet grunnlag for å legge til grunn en større omsetning i 2000 enn 286 279 kroner, fremstår det etter dette som svært uklart om det var noe samarbeid med Dedal Travel i Cs driftstid. Ut over dette kan jeg ikke se at lagmannsrettens domsgrunner inneholder ytterligere opplysninger om hans aktivitet. Etter dette er jeg som nevnt kommet til at lagmannsrettens dom må oppheves for Cs vedkommende.
- (46) For Ds vedkommende forstår jeg derimot lagmannsrettens dom slik at retten utelukkende har funnet bevist at han ”mottok gjestene, fordelte dem på hyttene, tok i mot betaling, ryddet hyttene, betalte regninger og sørget for campingplassens fortsatte drift”, men at han derimot ikke gjorde noe for å motivere dem til å komme til campingplassen. Som ansatt der er dette etter min mening ikke tilstrekkelig til at han har ”fremmet” andres ervervsmessige utukt/prostitusjon. Han vil dermed bli frifunnet.
- (47) Med hensyn til straffutmålingen bemerker jeg at det av allmennpreventive grunner må reageres strengt i saker av denne karakter, jf. Rt. 1984 side 681 og 1988 side 920. På bakgrunn av umiddelbar bevisførsel har lagmannsretten karakterisert virksomheten som en ”kynisk utnyttelse av en vanskelig situasjon for de prostituerte på sitt hjemsted”.

- (48) For As vedkommende bemerker jeg særskilt at han var den sentrale personen. Det var han som inngikk leieavtalen med E på et tidspunkt da samarbeidet med Dedal Travel for lengst var etablert. Og etter å ha overtatt driften av campingplassen, utviste han fram til juni 1999 en betydelig aktivitet for å trekke russiske kvinner til campingplassen med kunnskap om at en betydelig andel av dem utførte prostitusjon på eller med utgangspunkt i campingplassen.
- (49) Lagmannsretten har lagt til grunn at ”ønsket om profitt har vært den sentrale motiverende faktor for handlingene”. Videre uttaler den at ”[s]ett hen til størrelsen på campingplassen, ga virksomheten relativt store inntekter”. Og av en samlet omsetning av minimum 1,5 millioner kroner måtte inntektene generert av prostituerte anses å være et bærende element.
- (50) Selv om A ikke tidligere er dømt for tilsvarende forbrytelser, legger jeg på denne bakgrunn en viss vekt på at han flere ganger tidligere er dømt for vinningsforbrytelser. Jeg viser dessuten til at den virksomheten som denne saken gjelder, ble innledet like før han ble dømt til fengsel i fem år for bedragerier. Dette avspeiler en sterk vilje til å skaffe seg økonomisk vinning ved straffbar virksomhet. Dette må det reageres strengt mot.
- (51) Den nevnte dommen av 15. januar 1999 medfører at straffeloven § 64 kommer til anvendelse for første del av den perioden A er dømt for. Men da bestemmelsen bare omfatter en beskjeden del av den totale perioden, kan ikke § 64 gi noe følbart utslag ved straffutmålingen.
- (52) Det er nå i overkant av tre år siden den straffbare virksomheten ble avsluttet. Tiltalebeslutning ble utferdiget 27. juni 2001, mens hovedforhandlingen i tingretten først ble gjennomført i januar 2003. Det er opplyst at dette skyldes at forsvarerne fant det nødvendig å begjære bevisopptak i Russland – noe som tok lang tid å få gjennomført. Tidsforløpet taper dermed mye av sin vekt, jf. Rt. 1996 side 1111 og 2002 side 599.
- (53) På denne bakgrunn har jeg ikke noe å bemerke til den straffen lagmannsretten har utmålt for A – fengsel i ett år og tre måneder. As anke blir etter dette forkastet. Jeg tilføyer at den nye bestemmelsen i straffeloven § 202, som dommen også omfatter, og som ble tilføyd ved lov av 11. august 2000 nr. 76, først ble kunngjort i Norsk Lovtidend 25. august 2000. På denne bakgrunn oppstår spørsmålet om tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97 og EMK artikkel 7 medfører at bestemmelsen først kan anvendes fra kunngjøringen. Dette spørsmålet er det sentrale temaet i sak nr. 2003/1169 som ikke er avgjort ennå, men hvor Høyesterett har gjennomført ankeforhandling. Da spørsmålet ikke har betydning i vår sak, går jeg ikke nærmere inn på det.
- (54) For Bs vedkommende viser jeg til at hans straffbare virksomhet er begrenset til i overkant av et halvt år. Sammenlignet med A må det videre komme ham til gode at han var ansatt, og har hatt et langt mindre utbytte av virksomheten enn A. Han sluttet dessuten å utstede invitasjoner i september 1999. Videre har hans sak nå blitt i overkant av fire år gammel. Selv om tidsmomentet som nevnt taper noe av sin vekt fordi saken er av en slik karakter at forsvarerne fant det nødvendig å begjære bevisopptak i Russland, er jeg under tvil kommet til at han nå ikke bør gjeninnsettes for soning av dommen. Jeg har ikke noe å bemerke til fengselsstraffen på syv måneder, men av denne straffen bør seks måneder gjøres betinget, mens den ubetingete del på 30 dager anses utholdt ved varetekt i 26 dager.

- (55) For Cs vedkommende finner jeg ingen grunn til å endre den straff som ble utmålt av tingretten.
- (56) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E O G D O M:

1. For A:
Anken forkastes.
 2. For B:
I lagmannsrettens dom gjøres den endring at fullbyrdelsen av 6 – seks – måneder av fengselsstraffen utstår etter reglene i straffeloven §§ 52-54 i en prøvetid på 2 – to – år. Den ubetingete del av straffen på fengsel i 30 – tretti – dager anses utholdt ved varetekt.
 3. For C:
 - 3.1. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves for så vidt C er dømt for forbrytelse mot straffeloven § 206 annet ledd bokstav a og straffeloven § 202 første ledd bokstav b.
 - 3.2. For de forhold som er rettskraftig avgjort ved Tana og Varanger tingretts dom, settes straffen til fengsel i 14 – fjorten – dager, som er utholdt ved varetekt.
 4. For D:
D, født 00.00.1961, frifinnes.
- (57) Dommer **Gussgard**: Som førstvoterende har påpekt, har lagmannsretten i liten grad gjort rede for sin tolking av den tidligere § 206 annet ledd bokstav a før lovendringen i 2000, og § 202 første ledd bokstav b etter denne lovendringen. Etter min mening er lagmannsrettens lovforståelse så uklar at domfellelsen etter disse bestemmelsene må bli å oppheve for så vidt den gjelder A og B. For C og D mener jeg det er grunnlag for å avsi frifinnelsesdom.
- (58) Førstvoterende tar utgangspunkt i at å "fremme" andres utuktige handlinger innebærer at man "bidrar" til at de kan foretas, men at dette bare gir en antydning om hva som kreves. Jeg er enig i det. Når det gjelder drift av en campingplass eller annen form for overnattingsvirksomhet, må det åpenbart noe mer til enn at virksomheten drives på normal måte, selv om en vet at en eller flere driver eller vil drive prostitusjon på stedet, når en ikke kan identifisere vedkommende. Det fremgår av det som tidligere er sitert, at lagmannsretten kan forstås slik at fordi de fire tiltalte har drevet campingplassen på ordinær måte, vitende om at det foregikk salg av seksuelle tjenester der, har de dermed "fremmet" prostitusjon. I likhet med førstvoterende finner jeg at dette ikke er tilstrekkelig til å konstatere at de tiltalte har "fremmet" slik virksomhet som de aktuelle lovbestemmelsene rammer. Det må noe mer til. Bestemmelsene reiser problemer i forhold der det er kontraheringsplikt, og det er vanskelig å si noe generelt om hva som kreves.

- (59) Når det gjelder A og B, er jeg kommet til at lagmannsrettens lovanvendelse i relasjon til begrepet å "fremme", likevel ikke fremstår som uriktig for domfellelsen av A og B, for en del av den tidsperioden der de er funnet skyldige. Etter lagmannsrettens bevisvurdering har de begge utstedt invitasjoner til en rekke russiske kvinner og garantert for forlenget opphold i Norge. Dette er etter min mening en aktivitet som gir dekning for gjerningsinnholdet i formuleringen "fremme". Ut fra den faktumbeskrivelse lagmannsretten har gitt, var kravet til å "fremme" etter min mening ikke oppfylt i den perioden campingplassen ble drevet uten invitasjoner eller garantier.
- (60) Når det så gjelder begrepene "erhvervsmessig utukt" og "prostitusjon", viser jeg til førstvoterendes redegjørelse for forarbeidene til de aktuelle bestemmelsene.
- (61) Ut fra ordlyden og forarbeidene er det min oppfatning at det kreves en viss regelmessighet for at en skal kunne si at en person driver "erhvervsmessig utukt". For domfellelse etter § 206 annet ledd bokstav a i vår sak, kreves det da at tiltalte var klar over at den eller de personene som ble invitert, drev regelmessig prostitusjon.
- (62) Forutsatt at tiltalte ikke visste hvem av kvinnene som prostituerte seg, må det kreves at den vesentlige del av de som ble invitert/garantert for, drev prostitusjon regelmessig. Lagmannsretten har lagt til grunn at ikke alle som kom, drev prostitusjon. Det kan ikke kreves at innehaver av et overnattingssted skal avstå fra slike invitasjoner/garantier som det her gjelder, dersom vedkommende vet at en eller noen få i et reiseselskap driver prostitusjon regelmessig, men uten å vite hvem dette er.
- (63) Når det gjelder § 202 første ledd bokstav b, er jeg enig med førstvoterende i at den også rammer det å fremme ett tilfelle av prostitusjon. Men for tiden etter lovendringen ble det ikke fra noen av de tiltalte fremsatt invitasjoner eller garantier, og kravet til å "fremme" prostitusjon, er da ikke oppfylt, slik jeg har forstått kravet. Jeg bemerker imidlertid at også etter § 202 første ledd bokstav b må det kreves at tiltalte var klar over at en vesentlig del av de som ankom etter invitasjon eller garanti, ville prostituere seg. Lagmannsrettens premisser er ikke klare når det gjelder dette kravet.
- (64) På denne bakgrunn må lagmannsrettens dom oppheves for så vidt A og B er dømt for seksualforbrytelser.
- (65) Når det gjelder C og D, er førstvoterende kommet til at lagmannsretten må forstås slik at det ikke ble utstedt invitasjoner eller garantier i deres driftstid. Jeg er enig i det. Det er ikke noe som tyder på at lagmannsrettens domsgrunner er ufullstendige når det gjelder deres delaktighet i driften av campingplassen, og etter min mening er det grunnlag for å frifinne dem begge for så vidt gjelder seksualforbrytelsene.
- (66) Da jeg etter domskonferansene vet at jeg er i mindretall, går jeg ikke inn på spørsmålet om utmåling av straff for de forhold som ble pådømt i tingretten, og jeg utformer ingen domskonklusjon.
- (67) Dommer **Skoghøy:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Gussgard.
- (68) Dommer **Stang Lund:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Matningsdal.

(69) Dommer **Dolva:** Likeså.

(70) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E O G D O M :

1. For A:
Anken forkastes.
2. For B:
I lagmannsrettens dom gjøres den endring at fullbyrdelsen av 6 – seks – måneder av fengselsstraffen utstår etter reglene i straffeloven §§ 52-54 i en prøvetid på 2 – to – år. Den ubetingete del av straffen på fengsel i 30 – tretti – dager anses utholdt ved varetekt.
3. For C:
 - 3.1. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves for så vidt C er dømt for forbrytelse mot straffeloven § 206 annet ledd bokstav a og straffeloven § 202 første ledd bokstav b.
 - 3.2 For de forhold som er rettskraftig avgjort ved Tana og Varanger tingretts dom, settes straffen til fengsel i 14 – fjorten – dager, som er utholdt ved varetekt.
4. For D:
D, født 00.00.1961, frifinnes.